स्वस्थ पशु खुशि मानिस

यो पुस्तक उपलब्ध गराउने सस्थाँहरु

IDRC · CRDI
International Development Research Centre
Centre de recherches pour le développement international

Canada

UF UNIVERSITY of FLORIDA

यस पुस्तिका क्रिएटिभ कमन्स एट्रिब्युसन ४.० अनपोर्टेड लाइसेन्स अन्तर्गत इजाजत प्राप्त छ।

प्रयोगकर्ताहरूले निम्न काम गर्न सक्नेछन्:
- साझेदारी गर्न - प्रतिलिपि गर्न, वितरण गर्न र कार्य प्रसारण गर्न। (सहभागी सम्पर्कहरुको ठेगाना बिना)
- समिश्रण गर्न - काम अनुकूलन गर्न

निम्न शर्तहरू अन्तर्गत:
- श्रेय- प्रयोगकर्ताहरूले लेखकले प्रयोगकर्ता वा प्रयोगकर्ताको कामको प्रयोगलाई समर्थन नगर्ने तरिकाले कामको श्रेय लेखकलाई दिनुपर्छ ।

स्वीकृति
यस फ्लिपबुक क्यानाडाको अन्तर्राष्ट्रिय विकास अनुसन्धान केन्द्रको अनुदान नम्बर १०९०६२-००१ को अंशको रूपमा उत्पादन गरिएको हो ।
यो फ्लिप पुस्तक पशुधन भ्याक्सिन इनोभेसन कोष द्वारा सम्भव भएको हो। पशुपंक्षी खोप आविस्कार कोष, बिल र मेलिंडा गेट्स फाउन्डेसन, ग्लोबल अफैर्स क्यानाडा र क्यानाडाको अन्तर्राष्ट्रिय विकास अनुसन्धान केन्द्रको सहयोगमा संचालित छ ।

यस हाते पुस्तिकालाई नेपाली सन्दर्भात्मक बनाउन र नेपाली भाषामा अनुबाद गर्न सहयोग गर्नुहुने कार्यक्रम अधिकृत कबिता देवकोटा तथा कार्यक्रम सहायक काजोल कार्कीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छौ ।

अस्वीकरण
यहाँ व्यक्त गरिएका धारणा/ विचारहरुले अन्तर्राष्ट्रिय विकास अनुसन्धान केन्द्र वा यसको बोर्ड अफ गभर्नरका विचारहरुको प्रतिनिधित्व गर्दैन।

सिफारिस गरिएको उद्धरण
पांग्गीय प्रकाशन र फ्लोरिडा विश्वविद्यालय। (२०२१)।स्वस्थ पशु खुसि मानिस । नेपालमा पशुधन खोप मूल्य शृङ्खलासँग काम गर्ने गाउँपालिका पशु स्वास्थ्यकर्मीहरूसँग प्रयोगको लागि फ्लिपबुक। फ्लोरिडा विश्वविद्यालय: गेंस्भिल फ्लोरिडा

आवरण र रेखाचित्रहरूका श्रेय
फ्लिपबुकमा प्रयोग गरिएका रेखाचित्रहरू पांग्गीय प्रकाशन द्वारा डिजाइन गरिएका हुन।

अनुले इनारमा पानी भर्दै गर्दा आफ्ना दुइजना छिमेकिहरु चिन्तित हुदै कुरा गरिरहेको सुनिन ।
"मेरा कुनै कुनै बाख्राले त मुख र नाक बाट सिगान जस्तो बगाइरहेका छन ,निनाले भनिन ।

"हो र, मेरो पनी केही बाख्राहरुलाइ तेस्तै भएको छ। के तिम्रा बाख्राहरुलाइ पखाला पनि लागेको छ ?" अनुकी छिमेकी राना ले सोधिन । निनाले हो भन्दै मुन्टो हल्लाइन ।
"मैले कति जडिबुटी पनि खुवाए खै केहिले पनी ठिकै भएन, उनले लामो सास फेर्दै भनिन ।
"आफ्नो त झन एउटा बाख्रा नै मर्यो हिजो," अर्की महिलाले रुदै भनिन्।
अनु पनि आफ्ना श्रीमान राजुले काठमान्डौबाट पैसा पठाएर किनेका तिन वटा बाख्राहरुको बारेमा सोच्न थालिन ।

दुइ दिन पछी अनुले मन्दिरमा आफ्नो साथी आध्यालाइ भेटिन ।आध्याले धेरै बाख्राहरु पालेकी थिइन र उनि सामुदायिक केन्द्रको नजिकै बस्थिन ।अनुले आफु बाख्राहरु प्रती चिन्तित भएको कुरा बताइन ।

“मेरा छिमेकीहरुको बाख्राहरुमा पनि यस्तै समस्या देखिइरहेको छ, मैलै सुनेको त्यस्लाइ त पि पि आर रोग भन्छन रे” आध्याले भनिन ।

“के हो पि पि आर भनेको?” अनुले सोधिन्।

“यो रोग लागेपछि बाख्राहरुलाई खोकी लाग्ने, हाच्छिउ आउने र पखाला लाग्ने हुन्छ ।यो रोगले त बाख्राहरु मर्न पनि सक्छन् , आध्याले भनिन् ।

“तर यदि हामीले स्वस्थ बाख्राहरुलाई खोप लगायौं भने पि पि आर रोग फैलन बाट रोक्न सक्छौं ।

भोलि हाम्रो गाउँमा ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता आउने भनेका छन् नी थाहा छ तिमिलाइ ? उनले स्वस्थ बाख्राहरुलाई खोप लगाउने रे अनि अस्वस्थ बाख्राहरुको चाही उपचार गर्ने भनेका छन्, आध्याले भनिन् ।

अनुलाई थाहा थियो कि ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता उनको घर सम्म आइपुग्दैनन्न किनकि उनका घरमा धेरै बाख्राहरु थिएनन् ।

अझ उनि सङ त ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्तालाइ दिने पैसा पनि थिएन । तर उनि आफ्ना बाख्राहरुलाइ खोप लगाउन चाहन्थिन ।

त्यही दिन बेलुका अनु फेरी आध्याको घर गइन ।

“के म मेरा बाख्राहरुलाइ पनी तिम्रा बाख्राहरु सङै खोप लाउन ल्याउन सक्छु ?अनुले सोधिन् ।

“भैहाल्छ नि ,तिम्रा बाख्राहरुलाइ खोप लाउन यतै लिएर आउन”,आध्याले मुस्कुराउदै भनिन ।

अर्को दिन, अनु बिहानै उठिन र आफ्ना बाख्राहरु लिएर आध्याको घर गइन।

ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ताले बाख्राहरुलाइ खोप लगाउदै गर्दा अनुले पि पि आर रोग अब फेरी लाग्छ कि लाग्दैन भनेर सोधिन ।

“यदी गाउका सबै बाख्राहरुलाइ खोप लगायो भने पि पि आर रोग हराइहाल्छनी , ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता केशवले उतर दिए ।

यो सुनेर अनु चिन्तित भइन किनकी उनका धेरै जसो छिमेकीहरुले बाख्राहरुलाइ खोप लगाएकै थिएनन ।

उनिहरुको घर गाउबाट अलि टाढा थियो र उनिहरु दलित थिए ।

ग्रा.प.स्वा.का

एक महिनापछि जब अनुका श्रीमानसँग अनुलाई घरखर्च पठाउने पैसा थिएन ।

त्यतिबेला अनुले आफ्ना बाख्राहरु बजारमा राम्रो दाममा बेचिन् र त्यो पैसाले उनले आफ्ना बच्चाहरुको खर्च र घरखर्च चलाइन्।

धेरै दिन पछि राना अनुको घरमा आइपुगिन् ।

“तिम्रा बाख्राहरु त धेरै स्वस्थ देखिएका छन् त ! तर हाम्रा बाख्राहरु त किन हो कुनै बिरामी छन कुनै त मरे पनि?” उनले सोधिन । यो सुनेर अनु मुस्कुराइन ।

“एक महिना अगाडी आध्याले मलाइ बाख्रालाई खोप लगाउदा रोग लाग्न बाट बचाउन सकिन्छ भनिन त्यही भएर मैले मेरा बाख्राहरुलाई पनि खोप लगाए ,” उनले उत्तर दिईन ।

“हो र ! मेरो त अघिल्लो महिना धेरै बाख्राहरु मरे, लौन के गर्ने होला ?” राना रुन थालिन ।

अरु धेरै महिलाहरुले पनि अनुसङ येस्तै सहयोग मागेका थिए त्यसैले अनुले एउटा उपाय सोचिन ।

“ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता त धेरै बाख्राहरु भएका घरमा मात्रै जान्छन् नि त्यसैले थोरै बाख्राहरु हुने सबै महिलाहरुलाई आफ्ना बाख्राहरु लिएर एक ठाउँमा भेला गरौ अनि केशव लाई त्यही बोलाएर खोप लगाउन र बाख्राहरु को उपचार गर्न भनौ न ,” अनुले सुझाव दिइन् ।

 रानालाई यो उपाय एकदमै राम्रो लाग्यो । यदि महिलाहरु एकै ठाउँमा आए भने उनीहरुलाई ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्तालाई उपचार र खोप लगाए वापत पैसा दिन पनि सजिलो हुने भयो।

अनु र रानाले धेरै बाख्राहरु भएका र थोरै बाख्राहरु भएका दुवै महिलाहरुसँग छलफल गरे र ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्तासंगै गाउँका अरु धेरै महिलाहरुलाई पनि स्वास्थ्य अभियानमा सहभागी गराए ।

स्वास्थ्य अभियानमा सहभागी भएपछी सबै महिलाहरुलाई सबैजना एक हुनुपर्छ र आफ्ना छरछिमेकका बाख्राहरुका स्वास्थ्य संग सम्बन्धित समस्याहरुलाई व्यवस्थापन गर्नुपर्छ भन्ने महसुस भयो ।

केही दिनपछि केशव उनीहरूको गाउँमा आए।

केशव ले सबै महिलाहरुलाई खोप लाएपछी हुने फाइदहरुको बारेमा बताए ।

“ खोप भनेको त पशुहरुमा हुने वा लाग्ने रोगहरुको प्रकोप नियन्त्रण गर्ने एउटा उपाय हो”, उनले बताए ।
अनि अस्तिनै एक चोटी , मैले मेरो एउटा बाख्रालाई खोप लगाएको थिए तर पछी त्यो बाख्रा नै मर्यो । खोप लगायो भने त मेरा सबै बाख्राहरु मर्दैनन र ? एक महिलाले सोधिन ।

खोपले बिरामी पशुहरूको उपचार गर्दैन नि । यसले त स्वस्थ पशुहरूमा रोग फैलिनबाट रोक्न मद्दत गर्दछ।
तपाईंहरूले आफ्ना सबै बिरामी पशुहरूलाई खोप लगाउनुअघि उनीहरूको उपचार गर्नुपर्छ,” केशवले सम्झाए।

पछि ति महिलाहरुले अनुलाई तपाईले कसरी आफ्ना बाख्राहरुलाई खोप लगाउनु भयो भनेर सोधे ।

“मैले मेरा बाख्राहरुलाई मेरो साथी आध्याको घरमा लगेर खोप लगाए । हामिले आफ्ना छर छिमेक र साथिभाई सङ राम्रो सम्बन्ध राख्नु महत्त्वपूर्ण हुन्छ । यदी हामिले एक आपसमा मिलेर सङै काम गर्यो भने मात्र यस्ता समस्याहरु सङ जुध्न सक्छौ।”अनुले महिलाहरूलाई भनिन्। आध्याले मुस्कुराउदै सहमतिमा टाउको हल्लाईन ।

केही समय पछि, ति महिलाहरूले साना समूहहरू गठन गरे जसले समुदायको सेवा गर्न बाख्रा सहकारी स्थापना गर्न नेतृत्व गर्नेछ। उनीहरूले केशवलाई आ-आफ्ना स्वस्थ पशुहरूलाई खोप लगाउन र बिरामी पशुहरूको उपचार गर्न बोलाए ।

कतिपय श्रीमानहरुले पनि आफ्नी श्रीमतीलाई सहकारीमा केही रकम सहयोग गरे । धेरैजसो पशुहरू स्वस्थ भए र गाउँमा पि पि आर रोगको प्रकोप पनि कम भयो ।

सहकारी
ग्रा.प.स्वा.का

अनुले आफु सहकारिको लागी अझै उपयोगी हुनु आवस्यक देखिन।उनिले आफ्ना छिमेकीहरुलाई सेवा र सहयोग गर्न ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ताको तालिम लिइन । त्यस पछिका दिनहरुमा उनले आफ्नो समुदायमा पशु स्वास्थ्य सङ सम्बन्धित कार्यक्रम र तालिमहरु हुदा महिला, पुरुष, जवान , बृद्ध,दलित र अरु सबैलाइ त्यस्ता कार्यक्रममा भाग लिन सहयोग गरिन ।

अनुले गाउका हरेक घर दैलोमा गएर पशु खोपको फाइदाहरुकोबारे जानकारी दिइन र गाउँलेहरूलाई खोप र उपचारबीचको भिन्नता पनी बुझाइन । उनले बाख्रा पालनको लागी आवस्यक असल अभ्यासहरुका बारेमा पनि बताइन । उनले गाउका सबैजना पशु स्वास्थ्य गतिविधिमा संलग्न भइरहेकाछन भन्ने कुराको सुनिश्चित गरिन्।

विद्यालय
बाख्राहरुलाई खोप लगाउनुका फाईदाहरु
ग्रा.प.स्वा.का